

В.К. Сідельнікова

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ЯК ФАКТОР ПРОЯВУ НАЦІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ УКРАЇНИ

На сучасному етапі розвитку України, з огляду на посилення інтеграційних процесів, все гострішого значення набуває забезпечення економічної безпеки держави. У статті на основі аналізу та узагальнення теоретичних підходів визначено поняття «національні економічні інтереси» та «економічна безпека». Досліджено аспекти, які впливають на економічну безпеку України та на розвиток економіки в цілому. Визначено, що національні економічні інтереси мають бути пріоритетним над іншими інтересами, оскільки саме вони забезпечують ефективний, стабільний та соціально-економічний розвиток країни.

Акцентовано увагу на тому, що криміналізація суспільства почала загрожувати не лише економічній, але й національній безпеці держави. Забезпечення економічної безпеки об'єктивно вимагає активізації інвестиційних процесів для створення потенціалу позитивних змін в умовах загострення соціально-економічних суперечностей, загроз саморозвитку і незалежності держави. Зроблено висновки, що ліквідація загроз економічній безпеці повинна мати комплексний та системний характер в контексті переходу національної економіки на якісно інший рівень її розвитку.

Ключові слова: національні економічні інтереси, безпека національної економіки, економічна безпека, тіньова економіка, інвестиційні процеси.

На современном этапе развития Украины, учитывая усиление интеграционных процессов, все более острое значение приобретает обеспечение экономической безопасности государства. В статье на основе анализа и обобщения теоретических подходов определено понятие «национальные экономические интересы» и «экономическая безопасность». Исследованы аспекты, которые влияют на экономическую безопасность Украины и на развитие экономики в целом. Определено, что национальные экономические интересы должны быть приоритетными над другими, поскольку именно они обеспечивают эффективное, стабильное и социально-экономическое развитие страны.

Акцентируется внимание на том, что криминализация общества начала угрожать не только экономической, но и национальной безопасности государства. Обеспечение экономической безопасности объективно требует активизации инвестиционных процессов для создания потенциала положительных изменений в условиях обострения социально-экономических противоречий, угроз саморазвития и независимости государства. Сделаны

выводы, что ликвидация угроз экономической безопасности должна иметь комплексный и системный характер в контексте перехода национальной экономики на качественно новый уровень ее развития.

***Ключевые слова:** национальные экономические интересы, безопасность национальной экономики, экономическая безопасность, теневая экономика, инвестиционные процессы.*

At the present stage of development of Ukraine, due to the strengthening of integration processes is becoming increasingly important to ensure economic security. On the basis of the analysis and synthesis of theoretical approaches defined the concept of "national economic interest" and "economic security." Investigated aspects that affect the economic security of Ukraine and on the economy as a whole. Determined that national economic interests should be a priority over other interests, since they provide an efficient, stable social and economic development.

The attention that the criminalization of society began to threaten not only economic, but also national security. Ensuring economic security objective requires investment processes to create potential positive changes in terms of worsening socio-economic contradictions, threats of self and independence. It is concluded that the elimination of threats to economic security should be a comprehensive and systematic nature in the context of the transition of the national economy to a qualitatively new level of development.

***Keywords:** national economic interests, national economic security, economic security, shadow economy, investment processes.*

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку України, з огляду на посилення інтеграційних процесів, все гострішого значення набуває забезпечення економічної безпеки держави.

Безпека національної економіки країни – це складна багатофакторна категорія, яка характеризує здатність національної економіки протистояти дестабілізуючій дії різноманітних внутрішніх та зовнішніх загроз, забезпечувати сталий розвиток суспільства та конкурентоспроможність національної економіки у світовій системі господарювання. Проблема забезпечення економічної безпеки країни постає фактично одночасно з появою самої держави, її суверенності й усвідомлення власних національних інтересів.

Аналіз актуальних досліджень. На актуальність проблеми забезпечення економічної безпеки країни, як пріоритету державної політики, вказують численні теоретичні дослідження і узагальнення як вітчизняних учених, так і

зарубіжних науковців. Дослідження у даному напрямку проводилися такими вченими як З. Варналій, О. Власюк, В. Геєць, В. Горбулін, Я. Жаліло, А. Качинський, В. Предборський та рядом інших вчених і практиків, окремо потрібно відзначити вклад таких дослідників, як І. Бінько, В. Мунтіян, Г. Пастернак-Таранущенко та В. Шлемко, праці яких фактично поклали початок вивченню зазначеного комплексу питань за часів незалежності України. Водночас сучасний стан економічної безпеки та її зв'язок із національними інтересами країни залишається ще недостатньо дослідженим.

Метою статті окреслення головних аспектів економічної безпеки задля забезпечення національних економічних інтересів України у цілому.

Виклад основного матеріалу. Економічна безпека країни, з однієї сторони, є важливою складовою системи національної безпеки, що формує захист національних інтересів, з іншої – є безпосередньою умовою дотримання і реалізації національних інтересів щодо забезпечення фінансування, формування доходів та витрат тощо [6, с.336].

Національні економічні інтереси – це усвідомлені суспільством чи державою важливі потреби соціально-економічного розвитку, пов'язані з підвищенням функціональної ефективності господарської системи чи удосконаленням її структури, спрямовані переважно на реалізацію інтересів головних центрів політичного та економічного впливу [2, с. 17].

Між національними економічними інтересами та економічною безпекою держави існує тісний взаємозв'язок, сутність якого полягає в пріоритетності національних економічних інтересів у процесі створення системи економічної безпеки. Водночас забезпечення економічної безпеки держави є національним інтересом, оскільки безпека та реалізація першочергових потреб особи, суспільства та держави – необхідна передумова дієздатності країни, без чого неможливе досягнення другорядних цілей.

Національні економічні інтереси в Україні нерідко постулюються як інтереси впливових політико-економічних угруповань. Існує і суттєвий зовнішній вплив на процес визначення та реалізації українських національних

економічних інтересів. Водночас деякі дуже важливі для громадян нашої країни економічні інтереси не враховуються в економічній та соціальній політиці держави.

Однак в п.4.9. Стратегії національної безпеки України чітко зазначено, що «основним змістом економічних реформ є створення умов для подолання бідності і надмірного майнового розшарування в суспільстві, наближення соціальних стандартів до рівня держав Центральної і Східної Європи - членів ЄС, досягнення економічних критеріїв, необхідних для набуття Україною членства в ЄС» [7].

Статтею 17 Конституції України прямо передбачено, що поруч із захистом суверенітету і державної цілісності України, «забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього українського народу» [4].

В. Шлемко, І. Бінько розглядають економічну безпеку як стан національної економіки, який дозволяє зберігати стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз і здатний задовольнити потреби особи, сім'ї, суспільства, держави [1, с. 8].

Економічна безпека країни може трактуватися як поєднання економічної безпеки держави, тобто безпеки макрорівня, і безпеки економічних суб'єктів, тобто безпеки мікрорівня. Варто зауважити, що як безпека держави, так і безпека мікрорівня, наприклад підприємств, певний час можуть забезпечуватися окремо або навіть за рахунок одна одної. Водночас у стратегічному плані це не лише взаємопов'язані, а й неподільні поняття. Саме суперечність між безпекою цих двох рівнів є головною проблемою економічної безпеки України на сучасному етапі.

На наш погляд, економічну безпеку держави (ЕБД) взагалі треба розглядати як найважливішу якісну характеристику економічної системи, що визначає здатність підтримувати послідовну реалізацію національних державних інтересів, стійку дієздатність господарських суб'єктів, нормальні умови життєдіяльності населення.

Подолання економічної кризи в Україні є одним з пріоритетів політики забезпечення економічної безпеки держави. Зовнішня агресія проти України критично погіршила динаміку соціально-економічного розвитку, що посилює макроекономічні дисбаланси та погіршило коротко- та середньострокові перспективи економічного росту. Внутрішніми проблемами забезпечення економічної безпеки держави є: критичне гальмування економічного росту; поглиблення спаду промислового виробництва; набуття тотального характеру збитковості економічної діяльності; втрата інвестиційної привабливості в умовах зовнішньої агресії; загрозове зниження платоспроможного попиту населення; нарощення тінізації економіки; вимушена мілітаризація економіки [5].

Важливим національним інтересом є боротьба з загальною криміналізацією суспільства та виведення економіки з тіні. На початку 2015 року в умовах поширення цінових та девальваційних шоків, ескалації військового конфлікту спостерігалось подальше суттєве зростання тіньової економіки, започатковане у 2013 році. За розрахунками Мінекономрозвитку у I кварталі 2015 року рівень тіньової економіки порівняно з відповідним періодом 2014 року збільшився ще на 5 в.п. до 47% від обсягу офіційного ВВП [8]. З метою посилення боротьби з тіньовою економічною діяльністю, корупційними проявами протягом I кварталу 2015 року Держфінінспекцією України та її територіальними органами проведено 725 контрольних заходів, в ході яких перевірено 704 підприємства, установи та організації. Встановлено порушень фінансово-господарської дисципліни на 597 підприємствах, в установах і організаціях, або у 84,8 % від загальної кількості перевірених [8].

В колі національних економічних інтересів пріоритетними також є інвестиційні процеси. У 2015 році інвестиції в Україну надходили зі 133 країн світу. Із країн ЄС із початку року внесено 33154,9 млн. дол. інвестицій (77,4% загального обсягу акціонерного капіталу), з інших країн світу – 9696,4 млн. дол. (22,6%) [3]. Протягом 2014-2015 років Урядом України вжито комплекс заходів

зі створення якісно нових умов ведення бізнесу, що мають забезпечити відбудову економіки України та її стабільний розвиток.

Виходячи зі складного стану реального сектору економіки України ліквідація загроз економічній безпеці повинна мати комплексний та системний характер в контексті переходу національної економіки на якісно інший рівень її розвитку, що спирається на залучення інвестицій та виходом економіки із тіні. Такий перехід має обов'язково супроводжуватися рішучою протидією хабарництву та корупції, боротьбою з відтоком капіталу за кордон.

Висновки. Економічна безпека держави є тим станом захищеності від можливих загроз, що формує економічну незалежність, стабільність та розвиток в довгостроковому періоді. Пріоритетним при цьому є збалансована політика держави щодо структурної перебудови економіки, боротьба з корупцією, стимулювання інноваційно-інвестиційної активності, розвитку підприємництва, пришвидшення інтеграційних процесів тощо.

Література

1. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення: [монографія] / В. Т. Шлемко, І. Ф. Бінько. – К. : НІСД. – 1997. – 144 с.
2. Економічна безпека держави: сутність та напрями формування : монографія / Л. С. Шевченко, О. А. Гриценко, С. М. Макуха та ін. / за ред. д-ра екон. наук, проф. Л. С. Шевченко. – Х.: Право, 2009. – 312 с.
3. Інвестиційний клімат в Україні. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/economic-cooperation/invest-climat>
4. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 17.
5. Ризики і загрози економічній безпеці України у 2015-2016 рр. та механізми їх мінімізації – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/ruzuku_zagrozu1-bab4e.pdf

6. Сак Т.В. Економічна безпека України: поняття, структура, основні тенденції / Т.В. Сак // Інноваційна економіка. – 2013. – № 6. – С. 336-340.
7. Стратегія національної безпеки України (затверджена указом Президента України від 26 травня 2015 року № 287/2015) – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>
8. Тенденції тіньової економіки в Україні I квартал 2015 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [file:///C:/Users/User/Downloads20%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads20%20(1).pdf)